

မြန်မာ့ရုပ်သေးသဘင်ဆိုင်ရာ ဓလေ့သုံးစကားများ*

စိုးစိုးနိုင် ၊

စာတမ်းအကျဉ်း

ဤစာတမ်းသည် မြန်မာတို့ပြောဆိုသုံးစွဲနေသော ရုပ်သေးသဘင်ဆိုင်ရာ ဓလေ့သုံး စကားများ၏ နောက်ကွယ်တွင် တိမ်မြုပ်နေသည့် ရိုးရာဓလေ့များကို သုတေသနပြု ဖော်ထုတ်မည့် စာတမ်းဖြစ်ပါသည်။ အလေ့လာခံ ရုပ်စုံသဘင်ဆိုင်ရာ ဓလေ့သုံးစကား များသည် တင်စားသုံးစွဲ ထားသော ဥပစာစကားလုံးများ ဖြစ်ပါသည်။ ဓလေ့သုံးစကား များ၏ တင်စားမှုအနက်ကို အတ္ထုဗေဒရှုထောင့်မှလေ့လာ ဖော်ထုတ်ခြင်းဖြင့် နောက်ကွယ်ရှိ ရိုးရာဓလေ့တို့အား ဖော်ထုတ်နိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။ ဓလေ့သုံးစကားများသည် ဘာသာစကား တစ်ခု၏ အဆင့်အတန်းနှင့်အတူ ယင်းဘာသာစကားကို ပြောဆိုသုံးစွဲနေသော နိုင်ငံသားတို့၏ ဓလေ့ရိုးရာ ကိုလည်း ဖော်ပြနေပါသည်။ ရုပ်စုံသဘင်ဆိုင်ရာ ဓလေ့သုံးစကားများသည် လူသုံးနည်းသော ဝေါဟာရများ ဖြစ်သည်။ အသုံးနည်းသော ဝေါဟာရတစ်ခုသည် ပျောက်ကွယ်သွား နိုင်ပါသည်။ ဘာသာစကား ပျောက်ကွယ်သွားလျှင် ရိုးရာဓလေ့တို့နှင့်အတူ လူမျိုးလည်း ပျောက်ကွယ်သွားနိုင်ပါသည်။ ဤအချက်ကို အဓိကပြဿနာ တစ်ရပ်အဖြစ် ဖြေရှင်းနိုင်ရန် အတ္ထုဗေဒရှုထောင့်မှ စနစ်တကျ သုတေသနပြုခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

သော့ချက်ဝေါဟာရများ - ဘာသာစကား၊ ဘာသာဗဒ၊ အတ္ထုဗေဒ၊ ဥပစာစကား၊ ဓလေ့သုံးစကား၊ နေ့စဉ်သုံးစကား၊ ရုပ်စုံသဘင်။

နိဒါန်း

ဘာသာစကားသည် လူမျိုး၏ အသက်၊ လူမျိုး၏ ယဉ်ကျေးမှုပင် ဖြစ်သည်။ ဘာသာစကား ကွယ်ပျောက်သွားလျှင် လူမျိုးပါကွယ်ပျောက်သွားနိုင်ပါသည်။ လူတို့သည် ဝေါဟာရတစ်ခု၏ အနက်ကို ရှင်းလင်းသေချာစွာ မသိပါက အသုံးနည်းလာပေမည်။ လူအများ ရှောင်ကြဉ်လာသော ဝေါဟာရတစ်ခုမှာ တစ်စတစ်စ တိမ်မြုပ်လာပြီး ပျောက်ကွယ်သွားနိုင်ပါသည်။ မြန်မာနေ့စဉ်သုံး စကားများတွင် ဓလေ့ရိုးရာကို ထင်ဟပ်နေသော ဓလေ့သုံးစကားများ များစွာရှိနေပါသည်။ သို့သော်လည်း အချို့သော ရိုးရာဓလေ့ တို့သည် ပျောက်ကွယ်ခဲ့ပြီဖြစ်ရာ ယင်းဓလေ့ကို အစွဲပြုပြီး တင်စား သုံးစွဲကြသော ဓလေ့သုံးစကားများ၏ နောက်ခံဓလေ့မှာလည်း တိမ်မြုပ်နေခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ရိုးရာဓလေ့များအနက် ရုပ်စုံသဘင် ဆိုင်ရာ ရိုးရာဓလေ့ ထင်ဟပ်နေသော ဓလေ့သုံးစကားများကို လူအများသိရှိစေရန် သုတေသနပြုခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

၁။ သုတေသနအင်္ဂါရပ်များ

ဤစာတမ်းကို ပြုစုရာတွင် သုတေသနအင်္ဂါရပ်များ၊ စံချိန်စံညွှန်းများနှင့် ကိုက်ညီမှု ရှိစေရန် အတွက် အောက်ပါ သုတေသနဆိုင်ရာ အချက်အလက်များနှင့်အညီ ပြုစုထားပါသည်။ "(က) စာပေ လေ့လာဆန်းစစ်မှု၊ (ခ) သုတေသနမျှော်မှန်းရလဒ်နှင့်အသုံးဝင်ပုံ၊ (ဂ) သုတေသနမေးခွန်း နှင့် ပြဿနာ (ဃ) လေ့လာမှုနယ်ပယ်၊ (င) သုတေသန နည်းလမ်း၊ (စ) သုတေသနအစီအစဉ်"

၁ ဒေါက်တာ၊ တွဲဖက်ပါမောက္ခ၊ မြန်မာစာဌာန၊ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်။

* Best Paper Award Winning Paper in Myanmar (2021)

(က) စာပေလေ့လာဆန်းစစ်မှု

ခလေ့သုံးစကားနှင့် ပတ်သက်၍ ရှေ့က လေ့လာခဲ့ကြသူများနှင့် လေ့လာခဲ့ကြသော အချက်အလက်များကို စာတမ်းတစ်စောင်၏ အင်္ဂါရပ်နှင့်အညီ အကျဉ်းမျှတင်ပြပါမည်။ ခလေ့သုံး စကားများနှင့် ပတ်သက်၍ လှသမိန်၏ 'မြန်မာဗန်းစကား' စာအုပ်တွင် အချို့သော ဗန်းစကားများမှာ ခလေ့ သုံးစကားအဖြစ် တွေ့ရှိရသည်။ ဦးတင်လှ၏ 'ဘာသာနှင့် စာပေ' စာအုပ်တွင် 'လယ်ယာ၊ ရက်ကန်း' စသည့်လုပ်ငန်းဆိုင်ရာ ခလေ့သုံးစကားအချို့ကို ဖော်ပြထားသည်။ အထူး သဖြင့် မောင်ခင်မင်(ခနုဖြူ) ရေးသားပြုစုသော 'မြန်မာခလေ့သုံးစကားများ' စာအုပ်သည် ခလေ့သုံးစကားအဘိဓာန်ဟုပင် ဆိုရလောက်အောင် ခလေ့သုံးစကားများကို အကွာရာစဉ် အကျဉ်းချုပ် လေ့လာပြထားပါသည်။ ယခု စာတမ်းတွင် ရုပ်စုံသဘင်ဆိုင်ရာ ခလေ့သုံးစကားများ၏ မူလအသုံးနှင့် မူလအနက်၊ မူလရိုးရာ ခလေ့တို့အပြင် ဝေါဟာရအသစ်များကိုလည်း အထောက်အထား အကိုးအကားများနှင့်တကွ ပြည့်စုံစွာ ဖော်ထုတ်ထားသောကြောင့် အသစ်တွေ့ရှိမှု ဖြစ်သည်။

(ခ) သုတေသနမျှော်မှန်းရလဒ်နှင့် အသုံးဝင်ပုံ

စာတမ်းရှင်သည် ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်၌ အနက်အဓိပ္ပာယ် လေ့လာသော အတ္ထုဗေဒ ပညာရပ်ကို အတန်းသားများအား ပို့ချပေးခဲ့ပါသည်။ ထိုအခါ မြန်မာဘာသာစကားရှိ ခလေ့သုံးစကားများ အကြောင်းနှင့်ပတ်သက်ပြီး မေးခွန်းများမေးမြန်းခဲ့ရာ တစ်ဦး နှစ်ဦးလောက်သာ ဆွေးနွေးနိုင်ပြီး အများစုမှာ ဖြေကြားနိုင်ခြင်း မရှိပါ။ ထို့ပြင် မိခင်မြန်မာစကားပြောသူတို့အား ၁၀ နှစ်မှ ၂၀ အတွင်း၊ ၂၀ မှ ၃၀ အတွင်း၊ ၃၀ မှ ၄၀ အတွင်း၊ ၄၀ မှ ၅၀ အတွင်း၊ ၅၀ နှင့်အထက် ဟူ၍ အသက်အရွယ် အပိုင်းအခြားအနေဖြင့် ၅ စုခွဲ ကာ တစ်စုလျှင် လူ ၁၀ ဦးထားပြီး ရုပ်စုံသဘင် ဆိုင်ရာ ခလေ့သုံးစကားများကို ဆွေးနွေးမေးမြန်း ခဲ့ပါသည်။ ရရှိသောသုတေသနရလဒ်ကိုလည်း စာမျက်နှာ ၁၄-၁၅ တွင် ဇယားကွက်၊ ဂရပ်တို့ဖြင့် ပြထားပါသည်။ စစ်တမ်းကောက်ယူချက်အရ ရုပ်စုံသဘင်ဆိုင်ရာ ခလေ့သုံးစကားများကို သိသူနည်းပါး လွန်းကြောင်း တွေ့ရသည်။ ထို့ကြောင့် မြန်မာနိုင်ငံသားတိုင်း မြန်မာတို့၏ ခလေ့ရိုးရာထင်ဟပ်နေသည့် ရုပ်စုံသဘင်ဆိုင်ရာ ခလေ့သုံးစကားများကို သိရှိမှတ်သားနိုင်စေပြီး စာလုံးပေါင်းသတ်ပုံနှင့် အနက်အဓိပ္ပာယ်မှန်ကန်စွာ သုံးစွဲနိုင်ရေးအတွက် မျှော်မှန်းပါသည်။ ထို့ပြင် မြန်မာဘာသာစကားအား ဒုတိယ ဘာသာစကားအဖြစ် လေ့လာသင်ယူနေကြသူများဖြစ်သော နိုင်ငံခြားသားများအတွက်လည်းများစွာ အကျိုးရှိအသုံးဝင်မည်ဖြစ်သည်။

(ဂ) သုတေသနမေးခွန်းနှင့်ပြဿနာ

- မြန်မာဘာသာစကားကို ဒုတိယဘာသာစကားအဖြစ် ပြောဆိုသုံးစွဲသူတို့အတွက် ခလေ့သုံးစကားများအား နားလည်ရန် လွယ်ကူပါသလား။
- ခလေ့သုံးစကားများသည် စာလုံးပေါင်း သတ်ပုံမှန်ကန်ရေးအတွက် အထောက်အကူ ပြုနိုင်ပါသလား။
- ခလေ့သုံးစကားများကို ပြောဆိုသုံးစွဲနေကြသော်လည်း ခလေ့သုံးစကားများ ဖြစ်ကြောင်း အဘယ်ကြောင့် မသိကြသနည်း။

- ဓလေ့သုံးစကားများ အဘယ်ကြောင့် တိမ်မြုပ်ပျောက်ကွယ်သွားရသနည်း။
- မြန်မာ့ရုပ်သေးသဘင်ရိုးရာဓလေ့နှင့်အတူ ယင်းဓလေ့ကို အစွဲပြုတင်စား သုံးစွဲသော စကားများ တစ်စတစ်စ မှေးမှိန်ကွယ်ပျောက်နေသောအချက်ကို အဓိကပြဿနာအဖြစ် ဖြေရှင်းရန် သုတေသန ပြုခြင်းဖြစ်ပါသည်။

(ဃ) လေ့လာမှုနယ်ပယ်

လူတို့သည် ဝေါဟာရတစ်ခု၏ အနက်ကို ရှင်းလင်းသေချာစွာ မသိပါက အသုံးနည်းလာပေမည်။ လူအများ ရှောင်ကြဉ်လာသော ဝေါဟာရတစ်ခုမှာ တစ်စတစ်စ တိမ်မြုပ်လာပြီး ပျောက်ကွယ် သွားနိုင် သည်။ မြန်မာတို့၏ နေ့စဉ်သုံးစကားများတွင် ရုပ်သေးသဘင်ဆိုရာ ဓလေ့ရိုးရာကို ထင်ဟပ်နေသော ဓလေ့သုံးစကားများ များစွာရှိနေပါသည်။ သို့သော်လည်း ရုပ်စုံသဘင်ဓလေ့မှာ တဖြည်းဖြည်း တိမ်မြုပ် ပျောက်ကွယ်လုနည်းပါး ဖြစ်ပါသည်။ ထို့အတူ ရုပ်စုံသဘင်ကိုအကြောင်း ပြုပြီး တင်စား သုံးစွဲခဲ့ကြသော ဓလေ့သုံးစကားများသည်လည်း ပြောဆိုသုံးစွဲသူများ နည်းသည် ထက် နည်းလာကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ ထို့ကြောင့် ရုပ်စုံသဘင်ဆိုရာ ဓလေ့သုံးစကားများကို ဖော်ထုတ် လေ့လာခြင်းဖြင့် မြန်မာမှု၊ မြန်မာဓလေ့ ရိုးရာတစ်ရပ်အား လူအများသိရှိပြီး စိတ်ဝင်စား လာမည်ဖြစ်ပါသည်။

(င) သုတေသနနည်းလမ်း

ရုပ်စုံသဘင်ဆိုရာ ဓလေ့သုံးစကားသည် တင်စားသုံးစွဲထားသော ဥပစာစကားများ ဖြစ်သော ကြောင့် အတ္ထုဗေဒရှုထောင့်မှ လေ့လာခဲ့ပါသည်။ ကွင်းဆင်းလေ့လာခြင်း၊ ဆွေးနွေးမေးမြန်းခြင်းဖြင့် နှုတ်ပြောစကား အထောက်အထားများကို အသံသွင်းယူခြင်း၊ ဓာတ်ပုံအထောက်အထား များရယူခြင်း၊ ဗီဒီယိုဖြင့် မှတ်တမ်းတင်ခြင်းတို့ကို ပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။ ထို့ပြင် မြန်မာစာအဖွဲ့ ဦးစီဌာနမှ ထုတ်ဝေခဲ့သော အဘိဓာန်ကျမ်းများ၊ ဝေါဟာရကျမ်းများ၊ စာကပ်များနှင့်လည်း ညှိနှိုင်းဖော်ပြပါမည်။ ရုပ်စုံသဘင်ဆိုရာ ဓလေ့နှင့်အတူ ဓလေ့သုံးစကားများ မှေးမှိန်ကွယ် ပျောက်လုဖြစ်နေသည့် အချက်ကို ပြဿနာတစ်ရပ် အဖြစ် အဓိကထားပြီး ဖြေရှင်းရာတွင် သုတေသန နည်းနာများအနက် **'အချက်အလက်ကောက်ယူ စုဆောင်းနည်း'** ကို အသုံးပြုပြီး ထားပါသည်။ ကောက်ယူရရှိသော အထောက်အထားများကို ဂရပ်ဖြင့် ပြထားပါသည်။

(စ) သုတေသနအစီအစဉ်

မြန်မာ့ရုပ်သေးသဘင်ဆိုရာ ဓလေ့သုံး စကားများကို လေ့လာတင်ပြရာတွင်

- အတ္ထုဗေဒသဘောသဘာဝ
- ဥပစာနှင့် ဓလေ့သုံးစကား
- ဓလေ့သုံးစကား
- မြန်မာ့ရုပ်သေးသဘင်
- ရုပ်စုံသဘင်ဆိုရာ ဓလေ့သုံးစကားများ
- ခြုံငုံသုံးသပ်ချက်

ဟူ၍ ခွဲခြားတင်ပြသွားမည် ဖြစ်ပါသည်။

၂။ အတ္ထုဗေဒသဘောသဘာဝ

ဘာသာစကား တစ်ခုအတွင်းရှိ ဝေါဟာရတို့ကို လေ့လာသော ဘာသာဗေဒ နယ်ပယ်တွင် ပညာရပ်ခွဲ နှစ်ခုရှိသည်။ ၎င်းတို့မှာ "စကားလုံးတို့၏ ရင်းမြစ်ကို လေ့လာခြင်းနှင့် စကားလုံးတို့၏ အဓိပ္ပာယ်ကို လေ့လာခြင်း" ဟူ၍ ဖြစ်သည်။ စကားလုံးတို့၏ အရင်းအမြစ်ကို လေ့လာသော ပညာရပ်မှာ ရင်းမြစ် ဗေဒ(နိရုတ္တိဗေဒ)ဖြစ်ပြီး စကားလုံးတို့၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို လေ့လာသော ပညာရပ်မှာ အနက် အဓိပ္ပာယ်ပညာ (အတ္ထုဗေဒ) ဖြစ်ပါသည်။ ([http://en-wikipedia.org/wiki/ etymology](http://en-wikipedia.org/wiki/etymology)) အတ္ထုဗေဒ ပညာရပ်ကို စတင်လေ့လာခဲ့ကြသူများမှာ ဒဿနပညာရှင်များ ဖြစ် သည်။ အတ္ထုဗေဒပညာရပ်သည် ဘာသာစကား တစ်ခုအတွင်းရှိ ရုပ်ရင်း၊ စကားလုံး၊ ပုဒ်၊ ဝါကျတို့ ၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို လေ့လာသည်။ (<https://en.wikipedia.org/wiki/Semantics>) အချို့သော စကားလုံးတို့၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်သည် ဥပစာ တင်စားမှုကြောင့်ပိုမိုကြွယ်ဝလာကာ စကားလုံးသစ်များတိုးပွားလာသည်။ ထိုသို့သော စကားများကို ဥပစာစကားများဟု ခေါ်သည်။ ဥပစာ စကားလုံးများ၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်တိုးပွားမှုကို အတ္ထုဗေဒ ရှုထောင့်မှသာ လေ့လာနိုင်သည်။

၃။ ဥပစာနှင့် ဓလေ့သုံးစကား

ဘာသာစကားနယ်ပယ်တွင် များပြားလှသော လူမှုကိစ္စများ၊ လုပ်ငန်းဆောင်တာများအတွက် စကားလုံးအသစ်များ ချဲ့ထွင်သုံးစွဲပါက စကားလုံးများ ဖောင်းပွလာနိုင်သည်။ သို့ဖြစ်၍ ရှိရင်းစွဲ စကားလုံး ကိုပင် တင်စားသုံးစွဲလာကြသည်။ ယင်းသို့ တင်စားခြင်းကိုပင် 'ဥပစာစကား' ဟု ခေါ်ဆိုကြခြင်း ဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာပေါ်ရှိ မည်သည့် ဘာသာစကားတွင်မဆို တိကျသော အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို ကြိုတင် ခန့်မှန်း၍ မရနိုင်သော ဝေါဟာရများစွာ ရှိနေမည်ဖြစ်သည်။ ထိုဝေါဟာရများကို ဥပစာစကားများဟု ပညာရှင်တို့က အမည်ပေးကြသည်။ မည်သည့် သာသာစကားတွင်မဆို ဥပစာစကားများသည် ဘာသာ စကား၏သုံးပုံနှစ်ပုံရှိသည်ဟု ပညာရှင်တို့ ခန့်မှန်းကြသည်။ (<http://en.wikipedia.org/wiki/Metonymy>) ယင်း ဥပစာစကားများ၏ နောက်ကွယ်ရှိ ဓလေ့ရိုးရာကို ထင်ဟပ်နေသည့် ဓလေ့သုံးဝေါဟာရများ သည်လည်း အကျုံးဝင်ပါသည်။ ဘာသာစကားတိုင်းတွင် ဓလေ့သုံးစကားများရှိစမြဲ ဖြစ်သည်။ ဓလေ့သုံး စကားများနှင့်ပတ်သက်၍ မောင်ခင် (ဓနုဖြူ)က "စကားလုံးတစ်လုံး၏ အဓိပ္ပာယ်သည် သုံးနေကျ အဓိပ္ပာယ်မျိုး အတိုင်းမဟုတ်ဘဲ ထူးခြားသော အဓိပ္ပာယ်ဖြစ်နေလျှင်၊ သို့မဟုတ် တွဲသုံးနေကျ ဖြစ်သော စကားလုံးစု တစ်ခု၏ အဓိပ္ပာယ်သည် ထိုစကားလုံးစုတွင် ပါဝင်သော စကားလုံးများကို တစ်လုံးစီ သီးခြားသုံးအခါ ရရှိသည့် အဓိပ္ပာယ်များအတိုင်း အလိုက်သင့် ကောက်ယူ၍မရသော ထူးခြားသော အဓိပ္ပာယ်ဖြစ် နေလျှင် ထိုစကားလုံး သို့မဟုတ် စကားလုံးစုသည် ဓလေ့သုံးစကားပင် ဖြစ်သည်။" (ခင်မင်၊ မောင် (ဓနုဖြူ)၊ ၂၀၁၆၊ စာ ၁၅) ဟု ဖွင့်ဆိုထားပါသည်။ ကမ္ဘာပေါ်ရှိ မည်သည့်ဘာသာစကား တွင်မဆို တိကျသော အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို ကြိုတင်ခန့်မှန်း၍ မရနိုင်သော ဓလေ့သုံးစကားများ များစွာရှိနေပါသည်။ 'စကားရော ဖောရော၊ ပဲ့ပြင်၊ ချွတ်နှင်း၊ ဒူးနေရာဒူးတော်နေရာတော်' စသော ဓလေ့သုံး စကားတို့သည် နောက်ကွယ် တွင်ရှိသော ဓလေ့ပင် တိမ်မြုပ်ပျောက်ကွယ်နေပြီဖြစ်ပြီး သုံးစွဲသူ အလွန်နည်းပါးကြောင်း စစ်တမ်း ကောက်ယူမှုအရ သိရသည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် ယင်း ဝေါဟာရများသည် လုပ်ငန်းဆိုင်ရာဓလေ့ အသီးသီး မှ ဥပစာစကားအဖြစ် တင်စားသုံးစွဲခဲ့ ကြရာမှတစ်ဆင့် ဥပစာအာနိသင် ကုန်ဆုံးသွားပြီ

ဖြစ်သော 'ဥပစာသေ' စကားလုံးများပင် ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဥပစာနှင့် ဓလေ့သုံးစကားများသည် ပတ်သက် ဆက်နွယ်လျက် ရှိနေ ပါသည်။

၄။ ဓလေ့သုံးစကား

ကမ္ဘာပေါ်ရှိ မည်သည့်ဘာသာစကားတွင်မဆို တိကျသော အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို ကြိုတင်ခန့်မှန်း၍ မရနိုင်သော ဓလေ့သုံးစကားများ များစွာ ရှိနေပါသည်။ လုပ်ငန်းဆောင်တာ တစ်မျိုးမျိုးရှိ စကား လုံးတို့၏ အဓိပ္ပာယ်သည် မူလသုံးနေကျအဓိပ္ပာယ်နှင့် မတူဘဲ လူမှုကိစ္စနယ်ပယ်တွင် တင်စားသုံးစွဲသော စကားမျိုးကို ဓလေ့သုံးစကားဟု ခေါ်ပါသည်။ (<http://en-wikipedia.org/wiki/Idioms>) တစ်နည်းအားဖြင့် ဓလေ့သုံးစကားများသည် မူလအနက်နှင့်မတူဘဲ ဆန်းပြားသော အနက်သဘောကို ဆောင်သည့် စကားလုံးများပင် ဖြစ်ပါသည်။ ဓလေ့သုံးစကားများ ပေါ်ပေါက်လာပုံနှင့် ပတ်သက်ပြီး မောင်ခင်မင် (ဓနုဖြူ)က "(၁) လူ၊ (၂) တိရစ္ဆာန်၊ (၃) အသုံးအဆောင်၊ (၄) နေရာ ဒေသ၊ (၅) လုပ်ငန်း ဆောင်တာ" (ခင်မင်၊ မောင် (ဓနုဖြူ)၊ ၂၀၁၆၊ စာ ၁၂) ဟူ၍ အကြောင်း ၅ ရပ်အပေါ် အခြေခံပြီး ပေါ်ပေါက်လာ ရကြောင်း ဖွင့်ဆိုထားပါသည်။ ဓလေ့သုံးစကားများသည် လူမှုကိစ္စ အမျိုးမျိုးကို အခြေပြု၍ ပေါ်ပေါက် လာခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ ဓလေ့သုံးစကား အဖြစ်သုံးစွဲလိုက်သောကြောင့် ယင်း ဝေါဟာရတို့၏ တင်စား အနက်မှာ အလွယ်တကူ မသိနိုင် တော့ပေ။ ဘာသာစကားရှိသော လူမျိုးတိုင်းပင် ကိုယ်ပိုင်ယဉ်ကျေးမှု၊ ဓလေ့ထုံးစံနှင့် ကိုယ်ပိုင် ရိုးရာဓလေ့တို့ရှိကြသည်။ ယင်း အချက်များကပင် ဓလေ့သုံးစကားများကို ဖြစ်ပေါ်စေသော အကြောင်းရင်းတစ်ချက် ဖြစ်ပါသည်။ ဓလေ့သုံးစကားများကို မိခင်ဘာသာစကားအဖြစ် ပြောဆို သုံးစွဲနေသူတို့အဖို့ မိရိုးဖလာဖြစ်သောကြောင့်အလွယ်တကူနားလည်နိုင်သော်လည်း ထိုစကားကို မသိသော လူမျိုးခြားတစ်ယောက် အနေနှင့်မူ အဓိပ္ပာယ်ကို မှန်းဆရန် မလွယ်ကူပေ။

၅။ မြန်မာ့ရုပ်သေးသဘင်

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ရုပ်သေးအတတ်ပညာသည် အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများဖြစ်ကြသော အိန္ဒိယနှင့် တရုတ် နိုင်ငံတို့ထက် နောက်ကြသည်ဟု ဆိုနိုင်သော်လည်း မြန်မာ့ရုပ်သေး အတတ်ပညာမှာ အင်းဝ ခေတ်ကပင် ရှိနေပြီ ဖြစ်ကြောင်း

"သစ်ပင်သစ်ခက်၊ သစ်ရွက်သစ်ဖျား၊ သစ်ခွကြားဝယ်၊ အလျားအခွေ၊ အထွေ ထွေဖြင့်၊ အတွေအခဲ၊ တွဲရရွဲလျှင်၊ ကြိုးဆွဲငင်ချ၊ အရုပ်ကသို့၊ လျှောက်တက် သက်" (ရှန္ဒသာရ၊ ရှင်မဟာ။ မ-၁၂၀၇ * ၁၅၂)

ဘူရိဒတ်လင်္ကာကြီး ပိုဒ်ရေ ၁၅၂ တွင် အထောက်အထားတွေ့ရသည်။ ရုပ်သေးအတတ်ပညာ သည် အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများနှင့် ကူးလူးဆက်သွယ်ရာမှ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းသို့ ဝင်ရောက်လာ သော ဓလေ့တစ်ခု ဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း အိန္ဒိယ၊ တရုတ်တို့ထံမှ တိုက်ရိုက်ကူးယူသော ယဉ်ကျေးမှု မဟုတ်ပေ။ အိန္ဒိယ ကြိုးဆွဲရုပ်သေး၊ တရုတ်ကြိုးဆွဲရုပ်သေးများနှင့် ထပ်တူထပ်မျှ တူညီခြင်းမရှိဘဲ အရုပ်သွင်ပြင်၊ ကြိုးတပ်ပုံ၊ အဆက်ဆက်ပုံ၊ ကိုယ်အချိုးအဆချိုးပုံ၊ ကပြပုံ စသည်တို့ ကွာခြားသည်။ မြန်မာ့ရုပ်သေးသည် မြန်မာတို့၏ ပင်ကိုအားဖြင့် တစ်ဆင့်ထက် တစ်ဆင့် တိုးတက်ပြုပြင် တီထွင်ဆန်းသစ် အားထုတ်မှု ကြောင့် ပေါ်ထွန်းလာခဲ့သော မြန်မာ့ ဓလေ့ မြန်မာမှု အနုပညာတစ်ရပ်ဖြစ်ပါသည်။

၆။ ရုပ်စုံသဘင်ဆိုင်ရာ ဓလေ့သုံးစကားများ

မြန်မာ့ရုပ်သေးသဘင်တွင် ဗုဒ္ဓဘာသာ အဘိဓမ္မာတရားတော်လာ ရုပ်နှစ်ဆယ့်ရှစ်ပါးကို အစွဲပြု၍ "မင်းသားကြီး၊ မင်းသမီး၊ ဂဠုန်၊ နဂါး၊ ကျား၊ ဗြဟ္မာ၊ သကြား၊ သံချိုကိုင်းလူပြက်၊ ရသေ့၊ ဇော်၊ ဆင်၊ မြင်း၊ သူငယ်တော်" စသည်ဖြင့် အရုပ် ၂၈ ရုပ်ရှိသည်။ ယင်းအရုပ်များကို အကြောင်း ပြုပြီး ရုပ်သေးကို **'ရုပ်စုံသဘင်'** ဟုလည်း ခေါ်ကြသည်။ သက္ကရာဇ် ၁၁၈၃ ခုနှစ်၊ တပေါင်း လဆန်း ၉ ရက်နေ့စွဲဖြင့် ထုတ်ပြန်သော သဘင်ဝန် ဦးသော်၏ ရုပ်သေးသဘင်ဆိုင်ရာ စည်းကမ်း အမိန့်စာတမ်းတွင် ရုပ်သေးမှာ ငါးရာ့ငါးဆယ်နိပါတ်၊ ရာဇဝင်၊ မဟာဝင်၊ ဇင်းမယ် စသော ဇာတ်များ၊ သိုက်ဝင်ဝတ္ထုများ၊ ဘုရားသမိုင်း များကို ခင်းကျင်းပြသနိုင်သည်။ ရုပ်သေးတွင် အရုပ်ပေါင်း ၃၆ ရုပ် ပါစေရမည်။ (လှသမိန်၊ ၂၀၁၉၊ စာ ၁၈၄) ဟူ၍ တွေ့ရသည်။

ရုပ်သေးကပြရာတွင် ၃ ည ကပြရသည်။ ပွဲဦးညတွင် ဆိုင်းက လေ၊ မီး၊ မိုး ဟု သုံးကြိမ် တီးပြီးမှ နတ်မိန်းမ စ၍ ထွက်ရသည်။ "ပွဲဦး နတ်ကတော်ရုပ်ကို မင်းသမီး ကြိုးကိုင်းက လည်းကောင်း၊ ဇော်ဂျီရုပ်ကို မင်းသမီး ကြိုးကိုင်း သို့မဟုတ် မင်းသားကြိုးကိုင်းက လည်းကောင်း ကြိုးဆွဲရ၍ ပွဲဦး နတ်သံကို မင်းသမီး သို့မဟုတ် မင်းသားကသာလျှင် သက်ဆိုင်ရာ အပိုဒ်တွင် သီဆိုရ လေသည်။ သတ်မှတ်ထားသူမှ လွဲ၍ အခြားသူများ ကြိုးဆွဲခြင်း၊ သီဆိုခြင်း မပြုကြရပေ။ ထိုသို့ စည်းကမ်းထားသည်မှာ ပွဲဦးကပင်လျှင် ကပြသူ ကြိုးဆွဲနှင့် မင်းသား၊ မင်းသမီးတို့၏ အရည် အသွေးကို ပရိသတ်က အကဲခတ်နိုင်ခွင့်ရစေရန် ရည်ရွယ်ဟန် တူပေသည်။" (လှသမိန်၊ ၂၀၁၉၊ စာ ၆၂) ဟူ၍လှသမိန်၏ **'မြန်မာ့ရုပ်သေးသဘင်'** စာအုပ် တွင်တွေ့ရသည်။ အထက်ပါ အထောက် အထားအရ **'ပွဲဦး၊ ကြိုးကိုင်း၊ ကြိုးဆွဲ'** ဟူသော ဝေါဟာရများမှာ မြန်မာ့ရုပ်သေး ဓလေ့တွင် သုံးစွဲသောစကားများ ဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။ ရုပ်သေးသဘင်ဆိုင်ရာ အသုံးဖြစ်သော **'ကြိုးကိုင်းနှင့် ကြိုးဆွဲ'** ဝေါဟာရတို့ကို မိမိစိတ်တိုင်းကျဖြစ်အောင် စီမံခန့်ခွဲလုပ်ကိုင် စေသည့် အနက်ဖြင့် **'ကြိုးကိုင်း'** ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ နောက်ကွယ်မှ နေ၍ ခြယ်လှယ်စေခိုင်းသည့် အနက်ဖြင့် **'ကြိုးဆွဲ'** ဟူ၍လည်းကောင်း လူမှုကိစ္စနယ်ပယ်တွင် ဓလေ့သုံးစကားများအဖြစ် တင်စား သုံးစွဲကြကြောင်း အထောက်အထားပြရလျှင်

"ဤဇာတ်ထုတ်မှာ မောင်မောင်တုတ်နှင့် မောင်ငယ် ချယ် (စာဆို၊ ၁၂၀၂) လှယ် **'ကြိုးကိုင်း'** နေကြဟန် တူပါသည်။"

"အလိမ္မာနှင့် ကိုယ် **'ကြိုးဆွဲ'**ရာ ပါတဲ့လူကလေးများရလျှင် (သန်းသန်း၊ ၀၊ ၂၁) အလွန်နေရာကျ မှာပဲ။"

ဟူ၍ တွေ့ရသည်။ ထို့အတူ "ရုပ်သေးသဘင်သည် ပရိသတ်က အရုပ်ကလေးများကို ကြည့်နေ ရင်းကပင် တကယ့် လူများအဖြစ် စိတ်ဝင်စားလာအောင် ပြသရသည်ဖြစ်ရာ ကြာမြင့်စွာ **'လေပြေထိုး'** ခြင်း၊ အနားပေးခြင်း စသည့် အလေ့အထမရှိကြပေ။ ပွဲကြည့်ပရိသတ်၏ စက္ခု အာရုံပြတ်လပ်သွားလျှင် အရုပ်ဟူ၍ ပြန်မြင်လာနိုင်သည် ဖြစ်သောကြောင့် အာရုံမပြတ် ဆွဲဆောင်ထားရလေသည်။ အထူးသဖြင့် **'လက်တန်း'** ပိတ်ကားကို လေတိုး၍ လှုပ်ရှားသည် ကိုပင် အာရုံပြောင်းလဲမည် စိုး၍ မလိုလားကြပေ။ အရုပ်တစ်ရုပ် ဝင်သွား၍ တစ်စခန်းသိမ်းလျှင် နောက်တစ်စခန်းအတွက် အရုပ်တစ်ရုပ် ထွက်လာရ လေသည်။ ဤအစဉ်အလာကိုလည်း ရှေးက ရုပ်သေးများ ထိန်းသိမ်း ကြလေသည်။" (လှသမိန်၊ ၂၀၁၉၊

စာ ၆၃) ဟူ၍ ပရိသတ် စိတ်ဝင်စား မှုရှိအောင် ဆွဲဆောင်ရသော ရုပ်သေး၏ သဘာဝကို ဖော်ပြပါထား သည်။ အထက်ပါ ကောက်နုတ် ချက်တွင် 'လေပြေထိုး၊ လက်တန်း' ဟူသော ရုပ်သေးဆိုင်ရာ စကားတို့ကို တွေ့ရသည်။

'လေပြေထိုး' သည်ဆိုသည်မှာ ရုပ်သေးသဘင်တွင် အခန်းတစ်ခန်း ပြီးဆုံးသည့်အခါ လိုအပ်သော တီးကွက် တစ်စုံတရာ တီးရန် ဇာတ်ဆောင်တစ်ဦးဦးက ဆိုင်းဆရာအား နဘော ထပ်ပါသော စကားမျိုး ရွတ်ဆို၍ ပန်ကြားရသည်ကို ခေါ်ကြသည်။

"ဆွေးနွေးတိုင်ပင်၍ သားတော် သို့မဟုတ် ညီတော်ကို (မြန်ရုပ်သေး၊ ၁၆၈)
အကြိုအထောက်လွမ်းခန်းဖြင့် လေပြေထိုး ကာ ညီလာခံ
စဲလေသည်။ "

"ဝန်နှစ်ပါးထွက်လာ၍ ညောင်ညိုပင်စခန်းက စောင့်သည့် (မြန်ရုပ်သေး၊ ၁၆၈)
အကြောင်းစကားခံကာ လေပြေထိုး ပြန်၍ တစ်ခန်းရပ်ပုံ။"

ထို့အတူ နှစ်ဦးနှစ်ဖက်အကြား တင်းမာမှု ဖြစ်ပေါ်ပြီးနောက် တစ်ဦးဦးက "တစ်ဖက်သား၏ ဒေါသ၊ မကျေနပ်မှု စသည်ကို လျော့ပြေစေရန် ပျော့ပျောင်း သာယာစွာပြောဆိုသည်။" (မြန်မာ အဘိဓာန်၊ ၁၉၉၁၊ စာ ၃၂၉) ဟူသော အဓိပ္ပာယ်ဖြင့် တင်စားသုံးစွဲရာမှ ဓလေ့သုံးစကားဖြစ် လာပုံကိုလည်း အောက်ပါ အတိုင်းတွေ့ရသည်။

"အတူလုပ်၊ အတူစားနေဖို့ ခေါ်ထားတာပဲဟု မဟန်မေက (ထွေ၊ ၂၂)
လေပြေထိုး လေ၏။"

"ကျွန်တော့် နောက်က ဟောမဲ့ လူကတော့ အင်္ဂလန် တစ် (ကိုယ်မှိုင်း၊ ပ၊ ၆၁)
ကျွန်းက ဘုရင်ခံ တွန်းချမဲ့ သခင်စံထွန်းလှကြီး ဟောပါ
လိမ့်မဗျာဆိုပြီး လေပြေထိုး ပစ်ခွဲလိုက်သေးတယ်။"

ထို့အတူ 'လက်တန်း' ဟူသော ဝေါဟာရမှာလည်း ရုပ်စုံသဘင်ဆိုင်ရာ ဝေါဟာရဖြစ်ကြောင်း

"လက်တန်းဆိုသောစကားသည် ရုပ်စုံစင်က ရှေးဦးစွာသုံးသောစကားဖြစ်သည်။ ရုပ်စုံစင် မှာ ကြိုးဆွဲသူကို မမြင်ရအောင် ကြာယပ်အထက်က နဖူးစည်းကာပြီး နောက် ခပ်ကွာကွာ နှစ်တောင်ခန့်မြင့်သော တန်းလျားရှည်တွင် အနံအတိုင်း လျှောက်၍ ကာရံပြီးမှ ထိုပိတ်ကားအတွင်းက မင်းသား၊ မင်းသမီးများသည် ဆောင့်ကြောင့်ထိုင်လျက် လက် တစ်ဖက်က မေးကိုထောက်၊ လက်တစ်ဖက်က ဝါးလုံးတန်းကိုင်သည်။ ကိုင်သော လက်မှာတန်းနေသဖြင့် ထို ဝါးလုံးတန်းကို 'လက်တန်း' ဟု ခေါ်သည်။" (နု၊ ဦး (သဘင်ဝန်-)၊ ၁၉၆၇၊ စာ ၁၉၁)

ဟူ၍တွေ့ရသည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် ရုပ်သေးစင်တွင် "သံချိုကိုင်ရွတ်ဆိုသမျှမှာ နဘောလင်္ကာနှင့် စာချိုးများသာ ဖြစ်၍ အများအားဖြင့် သံချိုချိုးမျိုးကိုသာ ဖွဲ့ဆိုတတ်ကြပေသည်။ သံချိုကိုင်သည် လက်တစ်ဖက် တည်းဖြင့် သံချိုရုပ်ကို ကိုင်၍ လက်တစ်ဖက်က လက်တန်းကိုကိုင်ကာ မျက်နှာကို အပေါ်သို့ အနည်းငယ်မော့ပြီးလျှင် နဘောကာရန် ကြံဆဉာဏ်ထုတ်၍ တောက်လျှောက် ရွတ်ဆို

လေ့ရှိလေသည်။ (လှသမိန်၊ ၂၀၁၉၊ စာ ၁၇၆) ထို့သို့ ကြိုတင် ပြင်ဆင်ရေးစပ် ကျက်မှတ်ထားခြင်း မရှိဘဲ အခွင့်ပေါ်မှ ရုတ်တရက် ချက်ချင်း စာချိုးစပ်ဟပ် ရွတ်ဆိုခြင်းကို အစွဲပြုပြီး ကြိုတင်စီကုံးဖွဲ့နွဲ့ရေးသား ပြင်ဆင်ထားခြင်း မရှိဘဲ အခွင့်ပေါ်မှ ရုတ်တရက် ပြောဆိုသောစကား၊ ရေးသောစာတို့ကို 'လက်တန်း ပြောသည်၊ လက်တန်းရေးသည်' ဟူ၍ တင်စားသုံးစွဲကြကြောင်းကိုလည်း

- "ခင်ခင်လတ်ထံသို့ ရောက်လျှင် ဉာဏ်ထွက်သမျှ လက်တန်းနှင့် (မြင့်၊ ဒု၊ ၉၇) အာဝဇ္ဇန်းကွန်ပြီးလျှင်။"
- "လက်ဝှေ့ကျော်များ အားမာန်တက်စေရန် လက်တန်း စပ်ဆို (ရှေ့အတ္ထု၊ ၆၊ ၅၁၄၄) ကာ ရွတ်ခဲ့သည့် လင်္ကာများမှာလည်း။"
- "ဘိုးဘွားစဉ်ဆက် လက်တန်း ရေး၊ နှုတ်တိုက်ရွတ်ဆိုပြီး ခေတ် (ရှေ့ယဉ်၊ ၆၊ ၆၊ ၃) အဆက်ဆက်ကို ဖြတ်သန်း သယ်ဆောင်လာခဲ့ရသော။"

ဟူ၍ တွေ့ရသည်။ ထို့ပြင် ရုပ်သေးပြသည့်အခါ မင်းသား၊ မင်းသမီးထွက်၍ စခန်းချရပ်သည်တွင် စာဆိုတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးက သံချိုရုပ်ဟု သတ်မှတ်ထားသော လူပြက်ရုပ်ကို ကိုင်ကာ သံချို၊ တဘောင်၊ ဇာတ်ချီးစသော စကားလင်္ကာတို့ကို လက်တန်းရွတ်ဆိုလေ့ရှိသဖြင့် ထိုပုဂ္ဂိုလ် ကို သံချိုကိုင်ဟု ခေါ်တွင်ခြင်းဖြစ်သည်။ (လှသမိန်၊ ၂၀၁၉၊ စာ ၁၇၄) ရှေးအခါက မြန်မာ့ ရုပ်သေးတွင် သံချိုကိုင်၏ အရေးပါပုံကို

"ရှေးအခါက ရုပ်သေးကပြသည့် အခါတွင် သံချိုကိုင် ပါရစမြဲဖြစ်၍ သံချိုကိုင် သည် ရုပ်သေး၏ အသက်ပင်ဖြစ်လေသည်။ သံချိုကိုင် မပါသော ရုပ်သေးမှာ ရုပ်သေး၏ အင်္ဂါမပြည့်စုံဟူ၍ပင် ဆိုကြလေသည်။ နှောင်းခေတ် ရုပ်သေးပွဲများ တွင် ကား သံချိုကိုင် မပါရှိတော့ချေ။" (လှသမိန်၊ ၂၀၁၉၊ စာ ၁၇၄)

ဟူ၍ တွေ့ရသည်။ ယင်းဝေါဟာရကို ဓလေ့သုံးစကားအဖြစ် လူမှုကိစ္စနယ်ပယ်တွင် တင်စား သုံးစွဲကြပုံကိုလည်း

"ဦးသော်စင်၊ ဦးဉာဏ်ကျယ်စင်၊ ဦးသာပျောစင် စသည်တို့ (မြန်ရုပ်သေး၊ ၃၇) မှာ သံချိုကိုင် ကို အကြောင်းပြု၍ ထင်ရှားခဲ့လေသည်။"

ဟူ၍ တွေ့ရသည်။

ထို့အတူ သေတ္တာမှောက် ဟူသော ဝေါဟာရနှင့် ပတ်သက်၍လည်း 'သေတ္တာမှောက်' ဆိုသော စကားသည် ရုပ်စုံစင်သုံး စကားဖြစ်သည်။ ရုပ်စုံစင်မှာဝဲဘက်ဆိုင်ရာ သေတ္တာကြီး တစ်လုံးရှိလေသည်။ ဝဲဘက်ဆိုင်ရာ သေတ္တာထဲတွင် ဝဲဖက်ဆိုင်ရာ အရုပ်မှန်သရွေ့ ထည့်ရသည်။ ယာဘက် ဆိုင်ရာ သေတ္တာ တွင် ယာဖက်ဆိုင်ရာ အရုပ်များထည့်ရသည်။

လူကြမ်းခေါင်းဆောင်သည် ထိုသေတ္တာ နှစ်လုံးကို မှောက်၍ စုပုံနေသော အရုပ် အမျိုးမျိုးအနက်မှ မည်သည့်အရုပ်ကိုမဆို ဆွဲငင်ပေးလျှင် ထိုအရုပ်၏ ဆိုင်ရာ လင်္ကာပါဠိတန်း အပြောအဆို၊ အကြိမ်း အမောင်းနှင့် ကပြတတ်၍ အရုပ်မရွေး နိုင်နင်းသူကို သေတ္တာမှောက် ဟုခေါ်သည်။ အဓိပ္ပာယ်မှာ လိုလို

သေးမရှိ အရုပ်အမျိုးမျိုး၊ အခန်းအမျိုးမျိုး တတ်စွမ်းနိုင်သူ ပါရဂူပုဂ္ဂိုလ် ဆိုလိုသည်။"(နု ဦး(သဘင်ဝန်-)၊ ၁၉၆၇၊ စာ ၁၆၃) ဟူ၍ တွေ့ရသည်။ ယင်း ဝေါဟာရကိုပင် "ပညာရပ်၊ လုပ်ငန်းအမျိုးမျိုးတွင် ကျွမ်းကျင် နှံ့စပ်သူ" (မြန်မာအဘိဓာန်၊ ၁၉၉၁၊ စာ ၃၈၅) ဟူသောအနက်ဖြင့်

"မြို့ပိုင်ရုံးစာရေးကြီး ဦးအောင်ခင်ကား ၁၂ မျိုးမင်းသား (ဂန္ထ၊ ၁၃၇၊ ၂၂၀) သေတ္တာမှောက် ဖြစ်လေသည်။"

ဟူ၍ ဓလေ့သုံးစကားအဖြစ် တင်စားသုံးစွဲကြသည်။ 'ခြေထိုးသည်' ဟူသော စကားမှာလည်း ရုပ်သေး ရုပ်ကို လက်မှ ကြိုးနှင့် ဆွဲရုံသာမက လက်တန်းအောက်မှ ခြေဖြင့်ထိုးကာ ထိန်းဆွဲ၍ ကြည့်ရှုသူ ပြင်ပလူများ မသိစေရဘဲ ပြုပြင်စေစားသည်ကို သုံးသောစကားပင် ဖြစ်လေသည်။ ထို့ပြင် မင်းသမီး ကြိုးကိုင်သည် ရုပ်သေးရုပ်ကို ခြေထိုးခြင်းမပြုရပေ။ အရုပ်ကို ကကြိုးစုံက ရာတွင် ကြိုးဆွဲက ကူ၍ ခြေထိုးပေးရသည်။ 'ခြေထိုး' ဟူသော စကားမှာ ရုပ်သေးသဘင် ဆိုင်ရာဝေါဟာရဖြစ်ကြောင်း အထောက်အထားပြုရလျှင် -

"မင်းသမီးကြိုးကိုင်သည် ကကြိုးစုံ ကပြရာတွင် အရုပ်ကို ခြေဖြင့် ထိုး ခြင်းမပြုရပါ။ အရုပ်ခြေထောက် ကြိုးစုံတပ် ထားရပါသည်။ အရုပ်ပွဲများမှာမူကား မင်းသမီးရုပ်ကြိုးစုံ ကလျှင် ကြိုးဆွဲက အရုပ်ကြိုးကို ကုလားထိုင်နောက်မှ နေပြီး ခြေထိုး ၍ ကြိုးကိုဆွဲ လေ့ရှိပါသည်။" (ပါနောက်၊ ၄)

"ရုပ်သေးကြိုးဆွဲသူက ခြေ ဖြင့်ထိန်းကာအရုပ်ကို ထိုးပေး ၍ ပြုပြင်ပေးသည်ကို၊ လူမသိစေဘဲ တိတ်တဆိတ် ပြု ပြင် ဖန်တီးသည်ကို ခြေထိုး သည်ဟု ခေါ်သည်။" (မြန်ရုပ်သေး၊ ၁၆၄)

ဟူ၍ အထောက်အထားတွေ့ရသည်။ ထိုစကားမှာ ရုပ်သေးသဘင်မှတစ်ဆင့် ဇာတ်သဘင် လောကသို့ ရောက်ရှိလာခဲ့သည်။ ထို့နောက် လူမှုကိစ္စနယ်ပယ်တွင် ထင်ထင်ပေါ်ပေါ် မဟုတ်ဘဲ နောက်ကွယ်မှ မသိရအောင် တိတ်တဆိတ် ဖန်တီးစေ့ဆော်ခြင်းဟူသော အနက်ဖြင့် တွင်တွင် ကျယ်ကျယ် သုံးစွဲလာခဲ့ ကြကြောင်းကို

"အောင်မောင်း ခြေထိုးအကမှလာသော ခြေထိုး ဆိုသည့်စကားရပ် သည် မြန်မာလူမှုရေးနယ်ပယ်တွင် တွင်တွင် ကျယ်ကျယ် သုံးလာသော နေ့စဉ်သုံး စကားတစ်ရပ် ဖြစ် လာခဲ့လေသည်။"

"အရာရှိကြီးများ တစ်ဦးကိုတစ်ဦး မနာလို ဝန်တိုခြင်း၊ ကုန်းချော ခြင်း၊ ခြေထိုး ခြင်းစသည့်။" (ဒီမိုသစ်၊ ၂၃)

"ခြေထိုး ချက်များ လာဘ်ပေးလာဘ်ယူ အပြုအမူများ။" (ဒီမိုသစ်၊ ၁၅)

ဟူ၍ အထောက်အထား တွေ့ရသည်။ ထို့အတူ 'မျက်ရှည်ခံထိုး' ဟူသော စကားသည်လည်း ရုပ်သေးတွင် အဓိကား သွတ်သွင်းရာ၌ ကူးယူသုံးစွဲသော စကားဖြစ်သည်။ (ရာမညကိုကိုနိုင် (သုတေသီ-)၊ ၂၀၀၀၊ စာ ၁၆၆) မြန်မာရုပ်သေးရုပ်များသည် အရုပ်တိုင်းလိုလိုပင် ပြုံးသယောင် မျက်နှာထား ထုလုပ်ထား

ကြသည်။ ထိုသို့ ထုလုပ်ထားသော်လည်း နှိပ်စက်ခန်း၊ လွှမ်းမိုးခန်း၊ ငိုခန်းများသို့ ရောက်လျှင် ပရိတ်သတ်က အရပ်မျက်နှာကို ကြည့်ပြီး လွှမ်းမိုးချင်၊ ငိုချင်လာအောင် ဆိုငိုပေးရသည်ကို မျက်ရည်ခံထိုးသည်ဟု ဆိုကြသည်။ ထိုသဘောကို လူမှုကိစ္စနယ်တွင် "ငိုယို တောင်းပန် အသနား ခံသည်။ မျက်ရည်စက်လက်နှင့် သနားသဖွယ်ပြုသည်။" (မြန်မာအဘိဓာန် အကျဉ်းချုပ်၊ အတွဲ - ၃၊ ၁၉၇၈၊ စာ ၁၈၅) ဟူသော အနက်ဖြင့် သုံးစွဲကြကြောင်းကို

"သူနှိပ်စက်လို့ဝတော့မှ ငါက မျက်ရည်ခံထိုး ပြီး မာယာ (ကိုဒေါင်း၊ ၁၂၂) တစ်သိန်း အပလိန်းအနန္တနဲ့ မြူပြီးဆွလိုက်ရရင်။"

ဟူ၍တွေ့ရသည်။ ထို့ပြင် 'လူမော်၊ လူပေါ်လူမော်' ဟူသော အသုံးများသည်လည်း ရုပ်စုံသဘင် ဆိုင်ရာ ဝေါဟာရများဖြစ်ကြောင်း "ရုပ်စုံသဘင်တွင် ဇော်ကသည် ကကြိုးကကွက် အစုံအလင် ဆုံး ဖြစ်၍ ခုန်ပုံ ကျွမ်းထိုး၍ လည်းကောင်း၊ ပတ်ချာလှည့်၍ လည်းကောင်း၊ လူးလိုမ့်၍ လည်းကောင်း၊ အနည်းနည်းအဖုံဖုံ ကပြရသဖြင့် ခက်ခဲလေ သည်။ လှုပ်ရှားပုံ အမျိုးမျိုးကို ကြိုးမရှုပ်စေဘဲ ကပြရလေသည်။ ဇော်ရုပ်ကို ကြိုးဆွဲ ကျွမ်းကျင်သော မင်းသားကြိုးဆွဲများ ကသာ ကိုင်လေ့ရှိ၍ 'ဇော်ဆွဲသည်'၊ 'လူပေါ်လူမော်' စသည်ဖြင့် ကျွမ်းကျင် ထူးခြားမှုကို တင်စား၍ သုံးနှုန်းလေသည်။ ရုပ်သေးတွင် ဇော်ကကို ကြည့်၍ မင်းသား ကြိုးဆွဲကောင်းမည် မကောင်းမည်ကို အကဲဖြတ်လေ့ရှိပေသည်။ နဲ့နှင့်ပတ်မထိန်းတို့၏ အစွမ်းကိုလည်း ဇော် တီးကွက်တွင် အကဲခတ်လေ့လာနိုင်သည်။" (လှသမိန်၊ ၂၀၁၉၊ စာ ၁၄၇) ယင်း ဝေါဟာရများ ကိုလည်း လူမှုကိစ္စ နယ်ပယ်တွင် ဓလေ့သုံး စကားများအဖြစ် တင်စားသုံးစွဲကြကြောင်းကို

"သူကြီးသည် လူမော် လုပ်လျက်၊ မြို့အုပ်သည်လည်း (မြို့အုပ်၊ ၃၀) သူကြီးတို့၏ အပေါ် လူမော် လုပ်နေသော ကောင်းမြတ် သော အခါသမယဟောင်းကြီးသာလျှင် ဖြစ်ဘိ၏။"

"ဝန်ကြီးချုပ်ဦးနု ဘာသာပြန်ထားတဲ့ ဒေးလ်ကာနက်ဂျီးရဲ့ (ရှေ့ ယဉ်၊ ၆၊ ၉၊ ၃) မိတ္တဗလဋီကာ၊ လူပေါ်လူမော် လုပ်နည်းစာ အုပ်တွေ၊ လူထုဦးလှရဲ့တိုင်းရင်းသားရိုးရာ ပုံပြင်စာအုပ်တွေ။"

"လူပေါ်လူမော် လုပ်ပြီး ခေါင်းပုံဖြတ်စားခြင်း ကိစ္စမျိုးကို (ကမ္ဘာ့သမိုင်း၊ ၀၊ ၆၀၆) အစိုးရသည် နှိပ်ကွပ်ခြင်း ပြုလေသည်။"

ဟူ၍ တွေ့ရသည်။ ထို့အတူ 'ပွဲဦးထွက်၊ ပွဲသိမ်း၊ ပွဲထုတ်' ဟူသော ဝေါဟာရများသည်လည်း မြန်မာ့ရုပ်သေးသဘင် ဆိုင်ရာ အသုံးများ ဖြစ်ကြောင်း

"ရုပ်သေး၏ ပွဲဦးထွက်နှင့် ပွဲသိမ်းခန်းတို့သည် တစ်ဆက် (မြန်ရုပ်သေး၊ ၁၆၀) တစ်စပ်တည်း ဖြစ်သွားသည်ဟု ဆိုနိုင်၍။"

"မင်းသား၊ မင်းသမီးတို့ကို ဇာတ်လမ်းနှင့် ဆက်စပ်စပ်၍ (မြန်ရုပ်သေး၊ ၁၆၈) ပွဲထုတ် နိုင်သည့် ဇာတ်လမ်းမျိုး ဖြစ်ပါက။"

ဟူ၍ တွေ့ရသည်။ ယင်းဝေါဟာရများကို ဓလေ့သုံးစကားများအဖြစ် လူမှုကိစ္စနယ်ပယ်တွင် အသုံးတွင် နေကြောင်းကိုလည်း ရုပ်သေးသဘင်တွင် ပွဲဦးအနေဖြင့် နတ်ကတော်ရုပ် စတင်ထွက် သည်ကို 'ပွဲဦးထွက်'

ဟူ၍ ခေါ်ကြသည်။ ယင်း ဝေါဟာရကို လူမှုကိစ္စနယ်ပယ်တွင် "အစအဦး ဖြစ်သော အလုပ်" အဖြစ် တင်စားသုံးစွဲကြကြောင်းကို

"ဝင်းဦး၏ **ပွဲဦးထွက်** ဇာတ်ကားမှာ ရှုမဝမဂ္ဂဇင်းတွင် (ရှေ့ အတ္ထုပ္ပတ္တိ၊ ၆၊ ၄၊ ၁၁) ဝင်းဦး ကိုယ်တိုင် ရေးသားခဲ့သော 'နှစ်ယောက်ထဲနေချင် တယ်' ဝတ္ထုရှည်ကို ရိုက်ကူးခြင်း ဖြစ်သည်။"

"မန္တလေးရုပ်ရှင်သည် ၁၉၅၈ခုနှစ်တွင် စတင်တည်ထောင် (ရှေ့ အတ္ထုပ္ပတ္တိ၊ ၆၊ ၉၊ ၁၁) ပြီး **ပွဲဦးထွက်** ဇာတ်ကားအဖြစ် ဒါရိုက်တာဦးသုခ ရိုက်ကူး သည့် ဘဝသံသရာ ဇာတ်ကားတွင်။"

ဟူ၍ တွေ့ရသည်။ ထို့အတူ **'ပွဲထုတ်'** ဟူသော ဝေါဟာရကို တစ်ဦးတစ်ယောက်၏ အရည်အချင်း ကို လူသိများအောင် လုပ်သည့် သဘောဖြင့်လည်းကောင်း သုံးစွဲကြသည်ကိုလည်း

"၁၉၇၅ ခုနှစ်က အားကစားချန်ပီယံ ခရစ်အီးဗတ်ကို (ရှေ့ စီး၊ ၆၊ ၉၊ ၂) ကျွန်တော် တို့က **ပွဲထုတ်** ဖို့ ကြိုးစားတော့ သူက 'ကျွန်မ ကိုယ့်ဘာသာကိုယ်ပဲ နေပါရစေ' ဆိုပြီး ငြင်းပါတယ်။"

ဟူ၍ တွေ့ရသည်။ ထို့ပြင် **'ပြည်ဖုံးကားချ'** ဆိုသည့်အသုံး၊ **'အရုပ်ကြိုးပြတ်'** ဆိုသည့်အသုံးများ သည်လည်း ရုပ်သေးသဘင်ဓလေ့မှ ဆင်းသက်လာသော ဓလေ့သုံး စကားများ ဖြစ်ကြောင်း "သစ်ပင်ချ ခြင်းမှာ သစ်တစ်ပင်ချလျှင် တစ်တောခြားဟု မှတ်ယူရမည်။ ပြည်ဖုံးလွှမ်းချင်း တစ်စခန်းဟု မှတ်ယူ ရမည်။ နတ်သိကြား၊ ငှက်၊ မျောက်တို့မှ တစ်ပါး လက်တန်းကျော်မထွက်ရ။ ကပြရင်း အရုပ်များ ကြိုးပြတ်ခြင်း၊ ကြိုးပြုတ်ခြင်း ချွတ်ယွင်းခြင်း မပြုရ။" (နု ဦး(သဘင်ဝန်-)၊ ၁၉၆၇၊ စာ ၆၀) ဟူ၍ အထောက်အထားများ တွေ့ရသည်။ ထိုသို့ ရုပ်စုံသဘင်တွင် အရုပ်များ ကြိုးပြတ်ပါက ပုံလျက်သား ကျသွားပုံကို လူမှုကိစ္စနယ်ပယ်တွင် ရပ်တည်နိုင်စွမ်းမရှိ ခွေကျ သွားပုံဖြင့်

"ထို့နောက် ဆရာဝန်၏ စမ်းသပ် စားပွဲပေါ်တွင် **အရုပ်** (လှမ်း၊ ၄) **ကြိုးပြတ်** ပစ်လှဲချပြီး ချက်ချင်း ရောဂါပျောက်အောင် ကု ပေး စေချင်ကြသည်။"

"ကျောင်းဝင်းထဲသို့ ဝင်မိသည်ဆိုလျှင်ပင် **အရုပ်ကြိုးပြတ်** (အိုးခြမ်း၊ ၆၅) ခွေယိုင်လဲကျ သွား၏။"

ဟူ၍ တင်စားသုံးစွဲရာမှ ရုပ်စုံသဘင်ဆိုင်ရာ ဓလေ့သုံးစကားဖြစ်လာရသည်။ ထို့ပြင် **'ဇာတ်ကွက် ဆင်'** ဟူသော ဝေါဟာရသည်လည်း ရုပ်စုံသဘင်ဆိုင်ရာ အသုံးဖြစ်ကြောင်း "ငှက်ကြီးဝန်ပိုက ငါးကို ချောင်း၍ ဟပ်လေသည်။ ပထမတစ်ကြိမ်တွင် ငါးကို မဟပ်မိဘဲ လွတ်သွားသောအခါတွင် ဆိုင်းက ငိုချင်းဆိုင်း တီးလေသည်။ နောက်တစ်ကြိမ်တွင် ငါးကို ဟပ်ပြန်သောအခါတွင်ကား ငါးကို ဟပ်မိသွားသဖြင့် ဆိုင်းက ကကြိုးတီးပေးပြီး ငှက်ရုပ်က ခြေက ကလေသည်။ ဤအခန်း မှာ ကလေးသူငယ်များ ပျော်ရွှင်အောင် ဇာတ်ကွက်ဆင် ခြင်းပင်ဖြစ်သည်။"(လှသမိန်၊ ၂၀၁၉၊ စာ ၁၄၂) ဟူ၍ **'မြန်မာ့ရုပ်သေးသဘင်'** တွင်တွေ့ ရသည်။ ထို့အတူ

"ကျားထွက်လာ၍ အမယ်ကြီးကို ကျားကိုက်ခန်း **ဇာတ်ကွက်ဆင်** ကာ ကပြကြ
လေသည်။" (လှသမိန်၊ ၂၀၁၉၊ စာ ၁၄၀)

ဟူ၍လည်းကောင်း တွေ့ရသောကြောင့် '**ဇာတ်ကွက်ဆင်**' ဟူသော အသုံးမှာ ရုပ်သေးသဘင် ဆိုင်ရာ
ဝေါဟာရဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှားပါသည်။ ယင်း ဝေါဟာရကို

"ပီမိုးနင်းစာပေက အဲဒီဟာတွေကို တစ်နည်းမဟုတ် တစ် (မြန်စာပေ၊ ၂၈)
နည်းဖော်ပြတယ်။ ဒီမှာဘဲ **ဇာတ်ကွက်ဆင်** လိုက်တယ်။"

ဟူ၍ ဓလေ့သုံးစကားအဖြစ် သုံးစွဲကြကြောင်း တွေ့ရသည်။ ထိုနည်းတူ '**ဇာတ်ခင်း**' ဟူသည့်
စကားသည်လည်း ရုပ်စုံသဘင်ဆိုင်ရာ ဝေါဟာရပင် ဖြစ်သည်။ အထောက်အထားပြုရလျှင်

"ပန်းချီ၊ ပန်းပုဆရာများကို ဆင့်ခေါ်စေ၍ အရုပ်သဏ္ဍာန်များ ထုလုပ်ပြီးလျှင်
ဇာတ်ခင်းကပြစေကြောင်းကို ဖော်ပြထားလေသည်။"(လှသမိန်၊ ၂၀၁၉၊ စာ ၂၉)

ဟူ၍ တွေ့ရသည်။ ယင်းဝေါဟာရကိုပင် လူမှုကိစ္စနယ်ပယ်၌ ဓလေ့သုံးစကားအဖြစ် တင်စား သုံးစွဲကြ
ကြောင်းကို

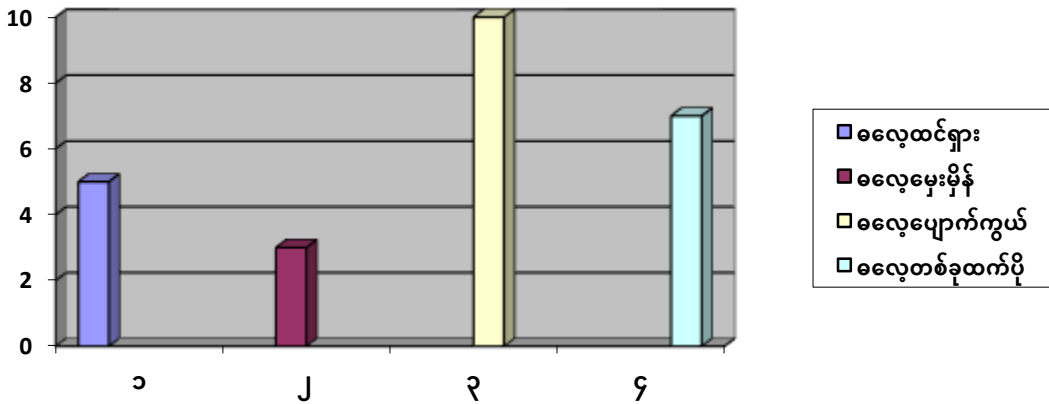
"မိမိတို့၏ ရှေးဖြစ်ဟောင်းရာဇဝင်ကြောင်းကို ကွက်ကွက် (သုံးပွင့်၊ ၂၄၈)
ကွင်းကွင်း **ဇာတ်ခင်း** ၍ ပြလေသောကြောင့် အလွမ်းအား
ဆေးကြီး ဖြစ်လေတော့သည်။"

"ဘိလပ်ကအပြန် ပါရစ်မြို့တော်သို့ ဝင်ရောက်ဖြစ်ခဲ့သော (စိုး၊ ၉၄)
အခမ်းအနားများကိုတစ်စမကျန်ကုန်စင်အောင် **ဇာတ်ခင်း**
၍ ပြောနေလေ၏။"

ဟူ၍ တွေ့ရသည်။ မြန်မာ့ရုပ်သေးသဘင်ဆိုင်ရာ ဓလေ့သုံးစကားများနှင့် ပတ်သက်၍ စစ်တမ်း
ကောက်ယူချက်များကို ဇယားကွက်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ အခြေပြဂရပ်ဖြင့်လည်းကောင်း စိစစ်တင်ပြ
ပါမည်။

မြန်မာ့ရုပ်သေးသဘင်ဆိုင်ရာလေ့သုံးစကားများစိစစ်ချက်

စဉ်	လေ့ထင်ရှား	လေ့မှေးမှိန်	လေ့ပျောက်ကွယ်	လေ့တစ်ခုထက်ပို
1	ဇာတ်ကွက်ဆင်	ကြိုးကိုင်	ခြေထိုး	ဇာတ်ကွက်ဆင်
2	ဇာတ်ခင်း	ကြိုးဆွဲ	လေပြေထိုး	ဇာတ်ခင်း
3	ပွဲထုတ်	ပွဲဦးထွက်	လူဇော်	ပွဲထုတ်
4	ပွဲသိမ်း		လူပေါ်လူဇော်	ပွဲသိမ်း
5	အရုပ်ကြိုးပြတ်		လူမော်	ပွဲဦးထွက်
6			လက်တန်း	မျက်ရည်ခံထိုး
7			လက်တန်းရေး	
8			လက်တန်းစပ်	
9			သေတ္တာမှောက်	
10			သံချိုကိုင်	

မြန်မာ့ရုပ်သေးသဘင်ဆိုင်ရာ လေ့သုံးစကားများ စစ်တမ်းကောက်ယူမှု အခြေပြဂရပ်

၇။ ခြုံငုံသုံးသပ်ချက်

မြန်မာ့ရုပ်သေးသဘင်များသည် ကြည့်ရှုသူ ပရိသတ်ကို ပညာပေးရုံသာမက တိုင်းပြည်တွင် အမြင်မတော်သော အချက်များကို ပြုပြင်ရန်လည်း ပြက်လုံး၊ ဇာတ်စကား စသည်တို့ဖြင့် သတိပေး နှိုးဆော်လေ့ရှိလေသည်။ တိုင်းပြည်တွင် ဖြစ်ပျက်သော အခြင်းအရာများကို ရုပ်စုံ သဘင်သည်တို့က အမြဲမပြတ် သတိထားကြသည်သာမက ပွဲကမည့် ရုပ်ရွာဒေသတစ်ခုခုသို့ ရောက်လျှင်လည်း ထိုဒေသ၏ စရိုက်ကိုလေ့လာ၍ ပြက်လုံးများတွင် ဆီလျော်အောင် ထည့်သွင်း ပြောဆိုတတ်ကြလေသည်။

ရှေးမြန်မာမင်းများ လက်ထက်တော် အခါက ပြည်သူပြည်သားများက ဘုရင်အား တိုက်ရိုက် မလျှောက်တင်ဝံ့၊ လျှောက်တင်ခွင့်မသာသောအကြောင်းအရာများကို ဘုရင်ကိုယ်တိုင် ရှုစားသော မင်္ဂလာစင်တော်ကြီးများမှတစ်ဆင့် ရွှေနားတော်ပေါက်ကြားအောင် ပညာစွမ်းဖြင့် စောင်းပါးရိပ်ခြည် လျှောက်ထားနိုင်ခဲ့ကြလေသည်။ ဤနည်းဖြင့် ရုပ်သေးသဘင်သည် ပြည်သူတို့၏ ပျော်တော်ဆက်၊

ပြည်သူတို့၏ ဟစ်တိုင်သဖွယ် ပြည်သူ့အကျိုးကို ဆောင်နိုင်ခဲ့လေရာ ရုပ်စုံသဘင်ဆိုင်ရာ ဝေါဟာရများ သည်လည်း ဓလေ့သုံးစကားများအဖြစ် လူအများနှင့် ရင်းနှီး ကျွမ်းဝင်လာခဲ့သည်။ မျက်မှောက်ခေတ်တွင် ရုပ်စုံသဘင်သည် မှေးမှိန်ကွယ်ပျောက်လုနီးပါး ရှိပေရာ ယင်းဓလေ့ကို အမှီပြုတင်စားသော ဓလေ့သုံး စကားများသည်လည်း တစ်စတစ်စ သုံးစွဲသူနည်းပါးလာကြောင်း စစ်တမ်းကောက်ယူမှုအရ တွေ့ရှိ ရသည်။

အထက်ပါ စစ်တမ်းအရ သုံးသပ်ကြည့်ပါက **'ဇာတ်ကွက်ဆင်၊ ဇာတ်ခင်း၊ ပွဲထုတ်၊ ပွဲသိမ်း၊ အရုပ်ကြိုးပြတ်'** ဝေါဟာရတို့မှာ လူအများပြောဆို သုံးစွဲနေကြပြီး နောက်ကွယ် ဓလေ့ထင်ရှားလျက်ရှိ ပါသည်။ **'ကြိုးကိုင်၊ ကြိုးဆွဲ၊ ပွဲဦးထွက်'** ဟူသော ဝေါဟာရတို့၏ နောက်ကွယ်ရှိ ဓလေ့မှာ မှေးမှိန်စ ပြုနေပြီဖြစ်ပါသည်။ ထို့ထက် **'ခြေထိုး၊ လေပြေထိုး၊ လူဇော်လူမော်၊ လက်တန်း၊ သေတ္တာမှောက်၊ သံချိုကိုင်'** စသော ဝေါဟာရတို့၏ နောက်ကွယ်ရှိ ဓလေ့မှာ လုံးဝ ကွယ်ပျောက်နေပြီ ဖြစ်ကြောင်း စစ်တမ်းကောက်ယူချက်အရ တွေ့ရှိရသည်။ ထို့ပြင် ရုပ်စုံသဘင်သည် ဖျော်ဖြေမှုဆိုင်ရာ ပွဲသဘင်ဖြစ် သောကြောင့် အချို့သော ဝေါဟာရများဖြစ်သည့် **'ဇာတ် ကွက်ဆင်၊ ဇာတ်ခင်း၊ ပွဲထုတ်၊ ပွဲသိမ်း၊ ပွဲဦးထွက်၊ မျက်ရည်ခံထိုး'** စသော ဝေါဟာရတို့မှာ ဇာတ်သဘင် ဆိုင်ရာတွင်လည်း သုံးစွဲကြကြောင်း လေ့လာ တွေ့ရှိရသည်။ အချို့သော ဝေါဟာရ တို့မှာမူ အခြားဓလေ့တွင် သုံးစွဲနေသည့်အတွက် ရုပ်သေး သဘင်ဆိုင်ရာ ဓလေ့သုံးစကားများနှင့် ဓလေ့ယူပုံ ထင်ယောင်ထင်မှာ ဖြစ်နိုင်ကြောင်း တွေ့ရသည်။ သာဓကပြရလျှင် "ထင်ထင်ပေါ်ပေါ် မဟုတ်ဘဲ နောက်ကွယ်မှ မသိရအောင် တိတ်တဆိတ် ဖန်တီး စေ့ဆော်ခြင်း" ဟု အနက်ရသည့် **'ခြေထိုး'** ဟူသော ဓလေ့သုံး စကားသည် **'အောင်မောင်းခြေထိုး'** ဟူသော ဇာတ်သဘင်ဆိုင်ရာ စကားမှ ဆင်းသက်လာနိုင်ဖွယ် ရှိသည်ဟူ၍လည်း ဆိုကြသည်။ သို့သော် **'အောင်မောင်းခြေထိုး'** ဆိုသည်မှာ နောက်ကွယ်မှ ခြေထိုးခြင်းမဟုတ်ဘဲ နှစ်ပါးသွားအကတွင် ဇာတ်စင်ပေါ်၌ မင်းသမီးထံသို့ ခြေထိုးသွားခြင်း အကဖြစ်သည်။ ရုပ်သေးသဘင်ဆိုင်ရာဓလေ့မှ ဆင်းသက် လာသော **'ခြေထိုး'** မှာမူ ကန့်လန့်ကာ နောက်ကွယ်မှ ပရိတ်သတ်မမြင်အောင် ခြေထိုးရသည့် အတွက် "ထင်ထင်ပေါ်ပေါ် မဟုတ်ဘဲ နောက်ကွယ်မှ မသိရအောင် တိတ်တဆိတ် ဖန်တီးစေ့ ဆော်ခြင်း" ဟူသော ဓလေ့သုံးစကားအဖြစ် မြန်မာအဘိဓာန် အနက်နှင့်လည်း ကိုက်ညီကြောင်း တွေ့ရသည်။ ထို့ကြောင့် **'ခြေထိုး'** ဟူသော စကားသည် ရုပ်သေးဓလေ့မှ ဆင်းသက်လာကြောင်း ထင်ရှားသည်။

နိဂုံး

ဤစာတမ်းသည် မြန်မာ့ရုပ်သေးသဘင်ရိုးရာဓလေ့နှင့်အတူ ယင်းဓလေ့ကို အစွဲပြု တင်စား သုံးစွဲကြသော ဓလေ့သုံးစကားများ တစ်စတစ်စ မှေးမှိန်ကွယ်ပျောက်နေသော အချက်ကို အဓိကပြဿနာ အဖြစ် ဖြေရှင်းဖော်ထုတ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့ သုတေသနပြုခြင်းဖြင့် မြန်မာ့ရုပ်သေးသဘင်ဆိုင်ရာ ဓလေ့သုံးစကားများကို ပြောဆိုသုံးစွဲသူများ၊ လေ့လာသူများနှင့် မြန်မာ့ရိုးရာအမွေအနှစ်ကို ချစ်မြတ်နိုးသူ များအတွက် အထောက်အကူပြုနိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။

အတိုမှတ်အညွှန်း

- ကိုဒေါင်း** - ကိုဒေါင်း (မောင်ထင်၊ ၁၉၉၉၊ ရန်ကုန်၊ ပါရမီစာပေ)
- ကိုယ်မှိုင်း၊ ပ** - ကမ္ဘာလှည့် သခင်ကိုယ်တော်မှိုင်း၊ ပထမတွဲ (သခင်ချစ်မောင်၊ ၁၃၁၄၊ ရန်ကုန်၊ သုဓမ္မဝတီပုံနှိပ်တိုက်)
- ကမ္ဘာသမိုင်း၊ ပ** - ကမ္ဘာသမိုင်းအခြေပြ၊ ပထမတွဲ (ဦးမောင်မောင်ကြီး (မဟာဝိဇ္ဇာ)၊ ၁၉၄၈၊ ရန်ကုန်၊ သုဓမ္မဝတီပုံနှိပ်တိုက်)
- စာဆို** - စာဆိုတော် (နန်းတွင်းဝတ္ထုကြီး) (ဒဂုန်ခင်ခင်လေး၊ ၁၃၁၃၊ ရန်ကုန်၊ ဗမာ့ခေတ်)
- စိုး** - ရွှေပြည်စိုး (ဝတ္ထု) (ဦးလတ်၊ ၁၂၉၃၊ ရန်ကုန်၊ ကဝိမျက်မှန်ပုံနှိပ်တိုက်)
- ထွေ** - သိန်း - ၇ ထွေ (ဝတ္ထု) (မောင်ကကြီး၊ ခုနှစ်မပါ၊ ရန်ကုန်၊ ဒေါ်အုန်းသင် အင်ဆန်း)
- ဒီမိုသစ်** - ဒီမိုကရေစီသစ်စစ်တမ်း (ဦးသန်းထွန်း၊ ၁၉၄၉၊ ရန်ကုန်၊ ရှေ့ဆောင်)
- ပါနောက်** - ပါနောက်၏ရုပ်ကြီးစင် (ပါနောက်၊ ၁၉၇၄၊ ရန်ကုန်၊ စာပေဗိမာန်)
- မြို့အုပ်** - မြို့အုပ်မင်းပုံပြင် (မောင်ထင်၊ ၂၀၀၃၊ ရန်ကုန်၊ ရာပြည်စာအုပ်တိုက်)
- မြင့်၊ ဒု** - ခင်မြင့်ကြီး(ဝတ္ထု-ဒု) (မန္တလေးမောင်ခင်မောင်၊ ၁၉၃၃၊ ရန်ကုန်၊ ဒဂုန်ပုံနှိပ်တိုက်)
- မြန်မာ့ရုပ်သေး** - မြန်မာ့ရုပ်သေးသဘင်၊ ဒုကြိမ်၊ လှသမိန်၊ ၂၀၁၉၊ ရန်ကုန်၊ စိတ်ကူးချိုချိုပုံနှိပ်တိုက်)
- လှမ်း** - လှမ်းကြည့်မှ လမ်းရှိမှန်းသိမယ် (ပီတာဘာဝါ(ရုံ)၊ ဘာသာပြန်သူ မြတ်ငြိမ်း၊ ၂၀၀၈၊ ရန်ကုန်၊ တိုင်းလင်းစာပေ)
- သန်းသန်း၊ ပ** - သန်းသန်း၊ ပ-တွဲ(ဝတ္ထု) (မန္တလေးမောင်ခင်မောင်၊ ၁၂၉၀၊ ရန်ကုန်၊ လောကသာရ)
- သုံးပွင့်** - သုံးပွင့်ဆိုင် ခေတ်စမ်းစာပေ (သိပ္ပံမောင်ဝနှင့်အခြား၊ ၁၉၅၅၊ ရန်ကုန်၊ သီတာအေး ပုံနှိပ်တိုက်)
- အိုးခြမ်း** - အိုးခြမ်းပဲ့များသက်သေထား (မနုဿကျော်ဝင်း၊ ၁၉၉၆၊ ရန်ကုန်၊ စာပေဗိမာန်)

စာစောင်၊ မဂ္ဂဇင်းအတိုမှတ်များ

- (ဂန္ထ၊ ၁၃၇၊ ၂၂၀)** - ဂန္ထလောကမဂ္ဂဇင်း
- (ရှေ့စီး၊ ၆၊ ၉)** - စာပေရေချမ်းစင် စာစင်၊ စီးပွားရေးဆိုင်ရာ (အတွဲ - ၆၊ အမှတ် ၉ ၊ ၁၀၁၈ - စက်တင်ဘာလ၊ စာပေဗိမာန်)
- (ရှေ့အတ္ထု၊ ၆၊ ၄)** - စာပေရေချမ်းစင် စာစင်၊ အတ္ထုပ္ပတ္တိဆိုင်ရာ (အတွဲ ၆၊ အမှတ် ၄ ၊ ၂၀၁၈ - ဧပြီလ၊ စာပေဗိမာန်)
- (ရှေ့အတ္ထု၊ ၆၊ ၅)** - စာပေရေချမ်းစင် စာစင်၊ အတ္ထုပ္ပတ္တိဆိုင်ရာ (အတွဲ ၆၊ အမှတ် ၅ ၊ ၂၀၁၈ - မေလ၊ စာပေဗိမာန်)
- (ရှေ့အတ္ထု၊ ၆၊ ၉)** - စာပေရေချမ်းစင် စာစင်၊ အတ္ထုပ္ပတ္တိဆိုင်ရာ (အတွဲ ၆၊ အမှတ် ၉ ၊ ၂၀၁၈ - စက်တင်ဘာလ၊ စာပေဗိမာန်)
- (ရှေ့အတ္ထု၊ ၆၊ ၁၀)** - စာပေရေချမ်းစင် စာစင်၊ အတ္ထုပ္ပတ္တိဆိုင်ရာ (အတွဲ ၆၊ အမှတ် ၁၀ ၊ ၂၀၁၈ - အောက်တိုဘာလ၊ စာပေဗိမာန်)
- (ရှေ့ယဉ်၊ ၆၊ ၆)** - စာပေရေချမ်းစင် စာစင်၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် အနုပညာဆိုင်ရာ (အတွဲ ၆၊ အမှတ် ၆၊ ၂၀၁၈ - ဇွန်လ၊ စာပေဗိမာန်)
- (ရှေ့ယဉ်၊ ၆၊ ၉)** - စာပေရေချမ်းစင် စာစင်၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် အနုပညာဆိုင်ရာ (အတွဲ ၆၊ အမှတ် ၉ ၊ ၂၀၁၈ - စက်တင်ဘာလ၊ စာပေဗိမာန်)

ကျမ်းကိုးစာရင်း

- ကိုကိုနိုင်၊ ရာမည (သုတေသီ-)။ (၂၀၀၀)။ *မြန်မာ့ရှုပ်သေးနှင့် ရှုပ်သေးပန်းပု ရှုပ်ထူပညာ သိကောင်း စရာ*၊ ရန်ကုန်၊ တိုင်းလင်းစာပေ။
- ခင်မင်၊ မောင်၊ (ခနုဖြူ)။ (၂၀၁၆)။ *မြန်မာလေ့သုံးစကားများ*၊ ရန်ကုန်၊ ရာပြည့်စာပေ။
- နု၊ ဦး (သဘင်ဝန်-)။ (၁၉၆၇)။ *မြန်မာသဘင်လောက*၊ ရန်ကုန်၊ စာပေဗိမာန်။
- မြန်မာစာအဖွဲ့။ (၁၉၉၁)။ *မြန်မာအဘိဓာန်*၊ ရန်ကုန်မြို့၊ ဖိုတိုလစ်သိုပုံနှိပ်တိုက်။
- မြန်မာစာအဖွဲ့။ (၁၉၇၈)။ *မြန်မာအဘိဓာန်အကျဉ်းချုပ်၊ အတွဲ-၃*၊ ရန်ကုန်မြို့၊ စာပေဗိမာန်ပုံနှိပ်တိုက်။
- ရဋ္ဌသာရ၊ ရှင်မဟာ။ (မ-၁၂၀၇)။ *ဘူရိဒတ်လင်္ကာကြီး*၊ ရန်ကုန်၊ ဟံသာဝတီပုံနှိပ်တိုက်။
- လှသမိန်။ (၂၀၁၉)။ *မြန်မာ့ရှုပ်သေးသဘင်*၊ ဒုတိယအကြိမ်၊ ရန်ကုန်၊ စိတ်ကူးချိုချိုပုံနှိပ်တိုက်။

အင်တာနက်အကိုးအကားများ

- <http://en-wikipedia.org/wiki/etymology>
- <https://en.wikipedia.org/wiki/Semantics>
- <http://en.wikipedia.org/wiki/Metonymy>
- <http://en-wikipedia.org/wiki/Idioms>